

UCHWAŁA

Dnia 11 kwietnia 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Anna Owczarek (przewodniczący)

SSN Wojciech Katner

SSN Karol Weitz (sprawozdawca)

Protokolant Bożena Kowalska

w sprawie z wniosku dłużnika "F." sp. z o.o. w Ł.
o ogłoszenie upadłości,
z udziałem tymczasowego nadzorcy sądowego M. W.
po rozstrzygnięciu w Izbie Cywilnej na posiedzeniu jawnym
w dniu 11 kwietnia 2019 r.,
zagadnienia prawnego
przedstawionego przez Sąd Okręgowy w Ł.
postanowieniem z dnia 26 października 2018 r., sygn. akt XIII Gz (...),

"Czy w postępowaniu wszczętym w przedmiocie ogłoszenia upadłości po dniu 1 stycznia 2016 roku dopuszczalne jest zażalenie na postanowienie o zabezpieczeniu majątku dłużnika poprzez ustanowienie tymczasowego nadzorcy sądowego?"

podjął uchwałę:

Na postanowienie sądu pierwszej instancji w przedmiocie zabezpieczenia majątku dłużnika wydane w postępowaniu zabezpieczającym prowadzonym po złożeniu wniosku o ogłoszenie jego upadłości przysługuje zażalenie (art. 741 k.p.c. w związku z art. 37 zdanie pierwsze i z art. 33 ust. 1 ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. - Prawo upadłościowe, jedn. tekst: Dz. U. z 2019 r., poz. 498).

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 5 kwietnia 2018 r. - wydanym w postępowaniu o ogłoszenie upadłości F. Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w Ł., wszczętym na skutek wniosku dłużnika z dnia 12 marca 2018 r. - Sąd Rejonowy w Ł. dokonał zabezpieczenia majątku dłużnika przez ustanowienie tymczasowego nadzorcy sądowego w osobie M. W. (pkt 1) oraz zobowiązał tymczasowego nadzorcę sądowego do złożenia w terminie trzech miesięcy sprawozdania obejmującego w szczególności informacje określone bliżej w tym postanowieniu (pkt 2).

Zażalenie na postanowienie z dnia 5 kwietnia 2018 r. wniósł - zaskarżając je w całości - dłużnik.

Sąd Okręgowy w Ł., rozpoznając zażalenie, powziął poważne wątpliwości prawne, którym dał wyraz, występując z przedstawionym na wstępie zagadnieniem prawnym.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Uregulowane w art. 36-43 ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. - Prawo upadłościowe (jedn. tekst: Dz. U. z 2019 r., poz. 498, dalej jako: „p.u.”) postępowanie zabezpieczające jest postępowaniem pomocniczym w stosunku do postępowania w przedmiocie ogłoszenia upadłości. Wzajemne relacje obu postępowań są podobne do tych, które istnieją między postępowaniem zabezpieczającym (art. 730 i nast. k.p.c.) oraz postępowaniem rozpoznawczym (w sprawie) według przepisów kodeksu postępowania cywilnego. Celem postępowania zabezpieczającego prowadzonego w związku z postępowaniem w przedmiocie ogłoszenia upadłości jest zabezpieczenie majątku dłużnika w okresie od złożenia wniosku o ogłoszenie jego upadłości (art. 36 zdanie pierwsze p.u.) do chwili objęcia majątku upadłego dłużnika w zarząd przez syndyka (zabezpieczenie przez ustanowieniu tymczasowego nadzorcy sądowego albo zarządu przymusowego) albo ogłoszenia upadłości (zabezpieczenie w inny sposób, art. 43 p.u.).

Regulacja postępowania zabezpieczającego w przepisach ustawy - Prawo upadłościowe nie jest kompletna, wobec czego zgodnie z art. 37 zdanie pierwsze p.u., w sprawach nieuregulowanych w tych przepisach stosuje się

odpowiednio przepisy kodeksu postępowania cywilnego o postępowaniu zabezpieczającym, z wyłączeniem art. 396 k.p.c., którego stosowanie zostało wyłączone w art. 37 zdanie drugie p.u. Reguła, że w postępowaniu zabezpieczającym prowadzonym w związku z postępowaniem w przedmiocie ogłoszenia upadłości stosuje się odpowiednio przepisy kodeksu postępowania cywilnego o postępowaniu zabezpieczającym tylko w sprawach, które nie są uregulowane w ustawie - Prawo upadłościowe, oznacza, że pierwszeństwo przed stosowaniem przepisów kodeksu postępowania cywilnego mają nie tylko art. 36-43 p.u., ale także pozostałe przepisy ustawy - Prawo upadłościowe, dotyczące postępowania w przedmiocie ogłoszenia upadłości.

W świetle tak rozumianego art. 37 zdanie pierwsze p.u., do postępowania zabezpieczającego prowadzonego w związku z postępowaniem w przedmiocie ogłoszenia upadłości zastosowanie ma wyrażona w art. 33 ust. 1 p.u. zasada, że zażalenie przysługuje na postanowienie kończące postępowanie oraz w przypadkach określonych w ustawie - Prawo upadłościowe. Przyjmując, że postanowienie w przedmiocie zabezpieczenia majątku dłużnika, w tym postanowienie w przedmiocie ustanowienia tymczasowego nadzorca sądowego (art. 38 ust. 1 zdanie pierwsze p.u.), nie należy do kategorii postanowień kończących postępowanie, stwierdzić trzeba, że odpowiedź na pytanie, czy na takie postanowienie przysługuje zażalenie, zależy od tego, czy w świetle art. 33 ust. 1 *in fine* p.u. i art. 37 zdanie pierwsze p.u. wchodzi w tej sytuacji w grę zastosowanie art. 741 k.p.c. Przez przypadki określone w ustawie w rozumieniu art. 33 ust. 1 *in fine* p.u. należy rozumieć nie tylko przypadki określone w przepisach ustawy - Prawo upadłościowe, regulujących postępowanie w przedmiocie ogłoszenia upadłości, lecz również przypadki określone w przepisach kodeksu postępowania cywilnego w zakresie, w którym do stosowania przepisów tego kodeksu odsyła ustawa - Prawo upadłościowe (por. na tle art. 33 ust. 1 i art. 35 p.u. uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 5 lutego 2004 r., III CZP 111/03, OSNC 2005, nr 4, poz. 62).

Kluczowe znaczenie w tym kontekście ma to, czy zamieszczone w art. 37 zdanie pierwsze p.u. odesłanie do odpowiedniego stosowania przepisów kodeksu postępowania cywilnego o postępowaniu zabezpieczającym obejmuje również art. 741 k.p.c., czy też nie rozciąga się na ten przepis, gdyż kwestia zaskarżalności

postanowień w przedmiocie zabezpieczenia majątku dłużnika jest sprawą, która została uregulowana w przepisach ustawy - Prawo upadłościowe w rozumieniu art. 37 zdanie pierwsze p.u.

Zawarty pierwotnie w przepisach ustawy - Prawo upadłościowe i naprawcze (nazwa ustawy obowiązująca przed dniem 1 stycznia 2016 r.) art. 42 stanowił, że zażalenie przysługiwało na postanowienie co do sposobu zabezpieczenia. Budziło wtedy wątpliwości, czy przepis ten stanowił wyczerpującą regulację dopuszczalności zażalenia na postanowienia wydawane w postępowaniu zabezpieczającym w ramach postępowania w przedmiocie ogłoszenia upadłości oraz jako *lex specialis* wyłączał stosowanie art. 741 k.p.c., a tym samym przesądzał, że dopuszczalne było zażalenie na postanowienie o zabezpieczeniu tylko w zakresie sposobu zabezpieczenia, a nie w zakresie zasadności zabezpieczenia. Ustawą z dnia 15 maja 2015 r. - Prawo restrukturyzacyjne (Dz. U. poz. 978 ze zm.) art. 42 p.u. został uchylony z dniem 1 stycznia 2016 r. Tą samą ustawą zmieniono jednak również art. 39 p.u., wprowadzając w nim wyraźną regulację przewidującą, że na postanowienie o zawieszeniu postępowania egzekucyjnego oraz o uchyleniu zajęcia rachunku bankowego przysługuje zażalenie dłużnikowi oraz wierzycielowi prowadzącemu egzekucję (art. 39 ust. 3 p.u.). W tym stanie rzeczy dawną wątpliwość co do znaczenia uchylonego art. 42 p.u. zastąpiła nowa wątpliwość, sprowadzająca się do pytania, czy art. 39 ust. 3 p.u. wyczerpująco reguluje kwestię zaskarżalności postanowień w przedmiocie zabezpieczenia majątku dłużnika i wobec tego kwestii tej - jako sprawy uregulowanej w ustawie w rozumieniu art. 37 zdanie pierwsze p.u. - nie obejmuje odesłanie do odpowiedniego stosowania przepisów kodeksu postępowania cywilnego o postępowaniu zabezpieczającym, a tym samym odesłanie to nie rozciąga się na art. 741 k.p.c.

Biorąc pod uwagę treść art. 36-43 p.u., w tym przede wszystkim art. 37 i art. 39 ust. 3 p.u., należy przyjąć, że sprawa zaskarżalności wydawanych w pierwszej instancji postanowień w przedmiocie zabezpieczenia majątku dłużnika nie należy do spraw uregulowanych - w rozumieniu art. 37 zdanie pierwsze p.u. - w ustawie - Prawo upadłościowe, wobec czego do postanowień tych znajduje zastosowanie art. 741 k.p.c. w związku z art. 37 zdanie pierwsze p.u.

Przepis art. 39 p.u. dotyczy jedynie zabezpieczenia majątku dłużnika przez zawieszenie postępowania egzekucyjnego i uchylenie zajęcia rachunku bankowego. Zawarte w art. 39 ust. 3 zdanie drugie p.u. uregulowanie zażalenia ma charakter wycinkowy, gdyż - jak wynika z art. 39 ust. 3 zdanie pierwsze p.u. - odnosi się tylko do postanowień pozytywnych (o zawieszeniu postępowania egzekucyjnego oraz o uchyleniu zajęcia rachunku bankowego) i nie dotyczy postanowień negatywnych (oddalających wniosek o zastosowanie takiego zabezpieczenia). Nie można więc uznać go za kompletną regulację kwestii zaskarżalności postanowień w przedmiocie zabezpieczenia majątku dłużnika i tym samym uważać za podstawę do wnioskowania *a contrario*, że inne postanowienia w przedmiocie zabezpieczenia majątku dłużnika nie są zaskarżalne zażaleniem. W istocie art. 39 ust. 3 zdanie drugie p.u. należy odczytywać jedynie jako szczególne unormowanie legitymacji do wniesienia zażalenia, tj. uregulowanie przesądzające, że na postanowienie o zabezpieczeniu, które polega na zawieszeniu postępowania egzekucyjnego oraz na uchyleniu zajęcia rachunku bankowego, zażalenie przysługuje tylko dłużnikowi i wierzycielowi, który prowadzi egzekucję.

Przeciwko zapatrywaniu, że art. 39 ust. 3 p.u. miałby stać na przeszkodzie stosowaniu art. 741 k.p.c. w związku z art. 37 zdanie pierwsze p.u. w postępowaniu zabezpieczającym prowadzonym w związku z postępowaniem w przedmiocie ogłoszenia upadłości przemawia wzgląd na okoliczność, że ewentualne ograniczenie zaskarżalności postanowień w przedmiocie zabezpieczenia majątku dłużnika tylko do postanowień, o których mowa w art. 39 ust. 3 p.u., pociągałoby za sobą zbyt daleko idące negatywne skutki. Zagadnienie, czy i w jaki sposób ma zostać zabezpieczony majątek dłużnika, w stosunku do którego złożono wniosek o ogłoszenie upadłości, ma bardzo istotne znaczenie, ponieważ zastosowanie albo odmowa zastosowania zabezpieczenia, w tym jego określonego sposobu, z jednej strony może wpływać na przyszłą efektywność postępowania upadłościowego, a z drugiej strony ingerować bardzo poważnie w sytuację majątkową dłużnika. Oba względy przemawiają za tym, aby postanowienia sądu upadłościowego w przedmiocie zabezpieczenia majątku, zarówno pozytywne (o zabezpieczeniu majątku dłużnika w określony sposób), jak i negatywne (odmawiające zabezpieczenia majątku dłużnika) podlegały zaskarżeniu zażaleniem celem

poddania ich kontroli instancyjnej. Przeciwnie stanowisko, że art. 39 ust. 3 p.u. przesądza, iż zażalenie przysługuje tylko w sytuacjach określonych w tym przepisie, powodowałoby, że wyłączona byłaby nie tylko zaskarżalność innych postanowień niż określone w tym przepisie pozytywne postanowienia o zastosowaniu zabezpieczenia polegającego na zawieszeniu postępowania egzekucyjnego oraz na uchyleniu zajęcia rachunku bankowego, ale - co istotne - również zaskarżalność wszystkich negatywnych postanowień co do zabezpieczenia majątku dłużnika. Obie te konsekwencje trudne byłyby do zaakceptowania z punktu widzenia powołanych względów, wskazujących na duże znaczenie zagadnienia zabezpieczenia majątku dłużnika po złożeniu wniosku o ogłoszenie jego upadłości.

Odrębnie trzeba wskazać na treść art. 37 zdanie drugie p.u., zgodnie z którym w postępowaniu zabezpieczającym prowadzonym w związku z postępowaniem w przedmiocie ogłoszenia upadłości wyłączone jest stosowanie art. 396 k.p.c. Przepis ten stanowi, że sąd pierwszej instancji może wstrzymać wykonanie zaskarżonego postanowienia do czasu rozstrzygnięcia zażalenia i że postanowienie w tym zakresie może zapaść na posiedzeniu niejawnym. Założeniem wyłączenia stosowania art. 396 k.p.c. w postępowaniu zabezpieczającym prowadzonym w związku z postępowaniem w przedmiocie ogłoszenia upadłości musi być to, że wydawane w tym postępowaniu postanowienia sądu pierwszej instancji mogą podlegać zaskarżeniu zażaleniem, co wynika z art. 741 k.p.c. w związku z art. 37 zdanie pierwsze i z art. 33 ust. 1 p.u. Nie może chodzić tu o zaskarżalność przedmiotowych postanowień tylko w wypadku, gdy mowa o postanowieniu o zawieszeniu postępowania egzekucyjnego oraz o uchyleniu zajęcia rachunku bankowego (art. 39 ust. 3 p.u.). Gdyby tak było, to wyłączenie stosowania art. 396 k.p.c. powinno być zamieszczone w art. 39 p.u., tj. przepisie dotyczącym określonego w tym przepisie zabezpieczenia, a nie w art. 37 p.u., który jest regulacją o charakterze ogólnym dla całego postępowania zabezpieczającego prowadzonego w związku z postępowaniem w przedmiocie ogłoszenia upadłości dłużnika.

Z tych względów Sąd Najwyższy podjął uchwałę, jak na wstępie.

